

กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร”

The Creative Process of “Milk Ocean Churn” Contemporary Dance

วณิชชา ภราดรสุธรรม*

บทคัดย่อ

กระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” ในละครโทรทัศน์ เรื่อง เฟื่องนาคา และพัฒนาองค์ความรู้ด้านการถ่ายทอดความคิดและการสร้างสรรค์ลีลาท่าทางการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ทั้งหมด 9 ขั้นตอน ดังนี้ 1.การกำหนดกรอบแนวคิดหลักและขอบเขตเนื้อหาบทการแสดง 2. การกำหนดรูปแบบของการแสดง 3. การนำเสนอกรอบแนวคิดและรูปแบบการแสดง 4. การเลือกสรรดนตรี 5. การคัดเลือกนักแสดง 6.การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงและการจัดสรรเครื่องแต่งกาย 7. การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางและฝึกซ้อม 8.การบันทึกเทปโทรทัศน์ 9. การออกอากาศผลงาน

คำสำคัญ: นาฏศิลป์ร่วมสมัย , กวนเกษียรสมุทร

Abstract

This creative production aims to study the making processes of the contemporary dance show in television drama “Plerng NaKa” and also to develop the conceptual thinking of the choreography. There are 9 processes of this show, which are 1. Concept desingand Script scoping 2. Creatings the style of performance 3. Concept, Script and Style presenting 4. Music design 5. Casting 6. Props and Costume design 7. Choreography and Rehearsal 8. Shooting television Drama 9. Broadcast

Key words: Contemporary dance, The churning of the milk ocean

* อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

บทนำ

การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” ที่ผู้สร้างสรรค์กล่าวถึงในบทความฉบับนี้ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่เป็นฉากหนึ่งในละครโทรทัศน์เรื่อง “เพลิงนาคา” จากบทประพันธ์ของ ชลนิลบทโทรทัศน์โดย คุณสรรัตน์ จิรบรรวิสุทธิ์กำกับการแสดงโดย คุณยุธนา ลอพันธุ์ไพบูรณ์ผลิตโดย บริษัท มายน์แอทเวิร์คส์ จำกัด ออกอากาศทางช่อง 33 HD ทุกวัน พุธ – พฤหัสบดี เวลา 20.20 น. เริ่มตอนแรก วันที่ 8 พฤษภาคม 2562 โดยเรื่องราวของเรื่อง “เพลิงนาคา” กล่าวถึง สิงหนาคราช และ กุมภนาคราช พญานาคพี่น้อง 2 เชื้อสายในโลกใต้บาดาลที่มีความเชื่อแตกต่างกัน และยังมีมาดกหลุมรักผู้หญิงคนเดียวกัน ทำให้เกิดเรื่องราวบาดหมางกันจนกลายเป็นความแค้นตั้งแต่ในโลกใต้บาดาล ชาตือติต ก่อนที่ สิงหนาคราช จะปลอมตัวมาตามล้างแค้นในชาติปัจจุบัน (Drama, 2562 : ออนไลน์)

การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” นี้ ออกอากาศใน ตอนที่ 3 ซึ่งเป็นฉากงานเลี้ยงเปิดตัวเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพนาคา (NAKA) ของบริษัทนาคพิภพฯ โดยในการแสดงเปิดตัวเครื่องดื่มครั้งนี้มีแนวคิดจากตำนานการกวนเกษียรสมุทรที่ทำให้เกิดน้ำอมฤตซึ่งนำมาสอดคล้องกับผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพนาคา (NAKA) ตามเนื้อเรื่องของบทละครโทรทัศน์เรื่องเพลิงนาคา

วัตถุประสงค์ในการสร้างสรรค์การแสดง

1. เพื่อศึกษาขั้นตอนกระบวนการสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” ในละครโทรทัศน์ เรื่อง เพลิงนาคา
2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการถ่ายทอดความคิดและการสร้างสรรค์ลีลาท่าทาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์การแสดงทางด้านศิลปะการใช้ลีลาท่าทาง
2. เพื่อนำผลของการศึกษามาพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิดในการสร้างสรรค์การแสดง

แนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมนี้ เป็นการศึกษาเพิ่มเติมหลังจากผู้สร้างสรรค์ได้รับมอบหมายให้ออกแบบสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่มีกรอบแนวคิดในเรื่องตำนานกวนเกษียรสมุทรนี้เพื่อสอดคล้องกับเหตุการณ์ในบทละครในเรื่องเพลิงนาคา

1. ตำนานกวนเกษียรสมุทรตามตำนานของการกวนเกษียรสมุทร ในบทความนี้จะขอล่าวพอสังเขปดังนี้

“เกษียรสมุทร” แปลว่า ทะเลน้ำนม เป็นสถานที่อยู่ของพระนารายณ์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของเขาพระสุเมรุ โดยชื่อทะเลน้ำนมนี้มาจากลักษณะพื้นน้ำที่เป็นสีเงินยวงราวกับน้ำนม เพราะได้รับรังสีแห่งอัญมณีสีเงินยวงจากเขาพระสุเมรุมาทาบทับ แต่บ้างก็เชื่อว่าเป็นทะเลน้ำนมจริงๆ ตามที่ตั้งชื่อ (Ch-3thailand , 2562 : ออนไลน์)การกวนเกษียรสมุทร(MGR Online,2562 : ออนไลน์)ตามตำนานในสมัยโบราณกาล กล่าวว่าเทพกับอสูรมักจะสู้รบกันเสมอๆ ต่างก็ผลัดกันแพ้ผลัดกันชนะ จนเหล่าเทพตายลงเป็นจำนวนมาก พวกเทพจึงมาขอให้พระนารายณ์ช่วย ท่านจึงให้ทำการกวนเกษียรสมุทรเพื่อจะได้มีน้ำอมฤตมาให้พวกเทพได้ดื่มและจะได้มีชีวิตเป็นอมตะ แต่การกวนเกษียรสมุทรซึ่งเป็นงานใหญ่ ต้องให้พวก

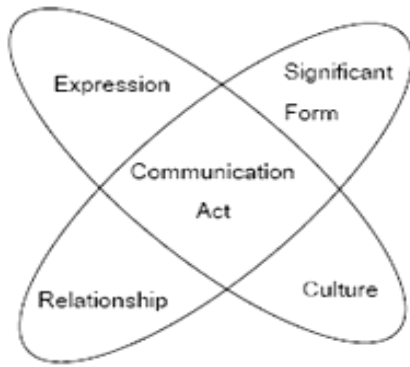
อสุรร่วมมือด้วย จึงมีการเจรจาพักรบกันชั่วคราว การกวนเกษียรสมุทรนี้ต้องใช้พระยานันตนาคราช ซึ่งเป็นพญานาค มาพันรอบยอดเขาพระสุเมรุ แล้วก็ให้เหล่าเทพดึงทางหนึ่ง อสุรดึงอีกทางหนึ่ง ฝ่ายเทพก็ให้พวกยักษ์ไปดึงพญานาคทางด้านหัว เพราะรู้ว่าพญานาคจะคายพิษออกมา พวกอสุรก็จะโดนพิษจากปากของพระยานันตนาคราช ฝ่ายอสุรก็ต้องทนไป ฝ่ายเทพและอสุรกวนเกษียรสมุทรกันเป็นพันๆ ปีจึงเกิดเหตุการณ์มหัศจรรย์ขึ้น การกวนเกษียรสมุทร ทำให้เกิดของ ทิพย์วิเศษสุด 14 อย่างทยอยกันผุดขึ้นมา ตามลำดับ สิ่งที่ 13 และ 14 ที่ผุดขึ้นมาพร้อมๆ กัน ของทิพย์วิเศษสุด 14 อย่างนั้น ได้แก่ 1. ดวงจันทร์ พระศิวะหยิบมาปอกไว้บนเกศ 2. เพชรเกาะศตบุษย์ 3. ดอกบัวลอยขึ้นมาพร้อมพระลักษมี 4. วารุณี เทวีแห่งสุรา 5. ช้างเผือกเอราวัณ 6. ม้าอุจฉัยศร 7. ต้นปาริชาติ 8. โคสุภะ หรือ โคสุภราช พร้อมของหอม 9. หิริ 10. สังข์ 11. ปวงเทพอัปสรสวรรค์ 12. พิษร้าย ผุ่นาคและงูสุบพิษไว้ 13. ธันวันตริ แพทย์สวรรค์ 14. หมอน้ำทิพย์อมฤต

จากตำนานการกวนเกษียรสมุทรนี้ ผู้สร้างสรรค์นำมาเป็นกรอบแนวคิดประเด็นหลักในการเล่าเรื่องผ่านการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ชุด “กวนเกษียรสมุทร” โดยจะกล่าวถึงในหัวข้อกระบวนการสร้างสรรค์ในลำดับถัดไป

2. แนวคิดนาฏศิลป์ร่วมสมัย (Contemporary Dance) นาฏศิลป์ร่วมสมัย นราพงษ์ จรัสศรี (2548) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 เนื่องจากกลุ่มคนที่อยู่ในแวดวงการเต้นรำในช่วงเวลานั้น มีความเบื่อหน่ายในกฎระเบียบแบบแผนที่เคร่งครัดของการเคลื่อนไหวเรื่องราวต่าง ๆ ที่นักแสดงต้องการสื่อสารไปสู่กลุ่มผู้ชมนั้น บางอย่างสอดแทรกอยู่ในลีลาการเคลื่อนไหวของนักแสดง โดยบางครั้งสารหรือเรื่องราวที่นักแสดงจะสื่อสารให้ผู้ชมรับทราบจากการแสดงนั้นก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบทสรุปเดียวกัน ในการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยครั้งหนึ่งอาจถูกตีความไปได้หลายรูปแบบ แต่การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ดีนั้น ส่วนมากแล้วเนื้อหาและรูปแบบของการแสดงนั้นจะมีลักษณะแห่งความเป็นสากล หยิบยกเรื่องราวที่สามารถพบเห็นได้รอบๆ ตัว มานำเสนอให้เกิดมุมมองและทัศนคติใหม่ๆ นำเสนอให้เกิดมุมมองและทัศนคติใหม่ๆ นำเสนอต่อสังคม เพื่อตีแผ่และสะท้อนแง่คิดแห่งเรื่องราวต่างๆ ให้ปรากฏต่อสังคมในช่วงนั้น จากแนวคิดนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้สร้างสรรค์ได้นำมาเป็นแนวคิดในการต่อยอดรูปแบบของการแสดงให้มีอิสระในการสร้างสรรค์ลีลายิ่งขึ้น ลดทอนระเบียบแบบแผนในการแสดง ทำให้ผู้ชมได้รับสารหรือเรื่องราวได้ง่ายและตีความได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเชิงสุนทรียะโดยทั่วไปการศึกษาศิลปะในแง่ของการสื่อสารจะเป็นการศึกษาถึงการนำเสนอศิลปะโดยเน้นที่กระบวนการสร้างสรรค์หรือตัวสารรวมทั้งศึกษารูปแบบของการส่งสารเพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจถึงผลที่เกิดขึ้นต่อผู้รับสาร นาฏศิลป์จัดว่าเป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับแบบจำลองความหมายของศิลปะในฐานะการสื่อสาร สุนทรียนิเทศศาสตร์หรือการสื่อสารเชิงสุนทรียะ (aesthetic communication) ใช้ในความหมายที่เน้นถึงกระบวนการการสื่อสาร มีความหมายกว้างเทียบเท่ากับคำว่า การสื่อสารเชิงจินตคติ กล่าวคือ ครอบคลุมการสื่อสารที่มุ่งเน้นนันทประโยชน์หรือความเพลิดเพลินเจริญใจทั้งปวง ซึ่งรวมถึงการแสดงที่เป็นละครและนาฏศิลป์

ถิรนนท์ธนวัชศิริวงศ์ (2547) ได้อธิบายแนวคิดสุนทรียนิเทศศาสตร์ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ในความหมายของศิลปะในฐานะการสื่อสาร 4 องค์ประกอบ ได้แก่การแสดงออก (Expression) รูปแบบที่

มีนัยยะสำคัญ (Significant) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร (Relationship) และวัฒนธรรม (Culture)

◀ ภาพที่ 1 แบบจำลองแสดงศิลปะในฐานะการสื่อสาร

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร”

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” มีขั้นตอนการพัฒนาผลงานสร้างสรรค์ดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวคิดหลักและขอบเขตเนื้อหาบทการแสดง

การกำหนดกรอบแนวคิดหลักและขอบเขตเนื้อหาบทการแสดงของการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุดนี้ก็คือ พิธีกรรมการกวนเกษียรสมุทร ผู้สร้างสรรค์เริ่มจากการอ่านบทละครโทรทัศน์เรื่องเพ็ญนาคาเพื่อเข้าใจเหตุการณ์ หรือ ภาพที่จะเกิดขึ้นในละคร ซึ่งในบทละครโทรทัศน์ให้ภาพรวมของการแสดงว่าเป็นการแสดงนาฏศิลป์ เรื่อง กวนเกษียรสมุทร ผู้สร้างสรรค์จึงถอดเหตุการณ์ที่สำคัญ เพื่อเล่าเรื่องสื่อสารเชิงจินตคติ ที่มีโครงสร้างเชิงละครมาเป็นกรอบในการกำหนดการเล่าเรื่องการแสดงการเล่าเรื่องในการแสดงชุดนี้มีเวลาจำกัดในการแสดง ประมาณ 5 นาที ผู้สร้างสรรค์จึงนำเหตุการณ์สำคัญของพิธีกรรมกวนเกษียรสมุทรมีเรียบเรียงเป็นบทการแสดงชุด กวนเกษียรสมุทร ซึ่งผู้สร้างสรรค์กำหนดบทการแสดงออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ชีรสาคกร เกษียรสมุทรนำเสนอการแสดงช่วงแรกเปิดตัวนักแสดง ณ ท้องทะเลน่านมที่เหล่าเทพและยักษ์เดินทางมาเพื่อกวนเกษียรสมุทร ใช้ผ้าในการแสดงให้เห็นถึงทะเลน่านม และมีการต่อตัวของนักแสดง เพื่อแสดงให้เห็นถึงเขาพระสุเมรุ

ช่วงที่ 2 กวนเกษียรสมุทรเป็นช่วงของการเปิดตัวตัวละครที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมกวนเกษียรสมุทรครั้งนี้ อันได้แก่ พญานาค เหล่าเทพเทวดา และ เหล่าอสูร(ยักษ์) ทำการเจรจาเพื่อทำการ กวนเกษียรสมุทร เพื่อได้มาซึ่งน้ำอมฤต

ช่วงที่ 3 นิรมิตทิพย์อมฤตช่วงสุดท้ายหลังจากที่เหล่าเทพ อสูร และ พญานาค กวนเกษียรสมุทรจนมีสิ่งวิเศษอันเป็นที่ต้องการ คือ นางอัปสร(นางเอกของเรื่องเพ็ญนาคา) และน้ำอมฤต นั่นก็คือเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพนาคา (NAKA)

2. การกำหนดรูปแบบของการแสดง

การกำหนดรูปแบบของการแสดงทำหลังจากผู้สร้างสรรค์ได้กำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตเนื้อหาบทการแสดงได้ครบทั้งหมด จากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกันโดยผู้สร้างสรรค์เลือกนำเสนอผ่านศิลปะด้านนาฏศิลป์ไทย เพราะเนื่องจากกรอบแนวคิดและขอบเขตเนื้อหา เป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกับความเชื่อหรือตำนานของไทยและผนวกกับรูปแบบของนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่มีแนวคิดของความอิสระของกฎเกณฑ์ทางด้านนาฏศิลป์ ผู้สร้างสรรค์ผลงานจึงนำเทคนิคต่าง ๆ ทางด้านนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ร่วมสมัยมาจัดวางและเรียบเรียงให้ออกมาในรูปแบบของนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย

3. การนำเสนอกรอบแนวคิดและรูปแบบการแสดง

การนำเสนอกรอบแนวคิดและรูปแบบการแสดงทำต่อจากได้รายละเอียดเรื่องราวและรูปแบบการแสดงที่ชัดเจน จึงนำเสนอกรอบแนวคิด ขอบเขตบทรการแสดงและรูปแบบของการแสดง กับผู้จัดละคร นักเขียนบท ผู้กำกับการแสดง และผู้กำกับศิลป์ โดยการพูดคุยประชุมนำเสนอภาพตัวอย่าง เพื่อสรุปทิศทางของการแสดงให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

4. การสร้างสรรค์ดนตรีประกอบการแสดง

ผู้สร้างสรรค์ประพันธ์ดนตรีขึ้นใหม่ เนื่องจากผลงานการแสดงชุดนี้ ต้องออกอากาศเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ จึงเลือกประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีเป็นผู้สร้างดนตรีประกอบการแสดงและให้ลิขสิทธิ์ดนตรีประกอบการแสดงชุดนี้เป็นของละครเรื่องเพลิงนาคา ในการประพันธ์ดนตรีนี้ ผู้สร้างสรรค์เป็นผู้ถ่ายทอดความต้องการและรายละเอียดของบทรการแสดงอารมณ์ของการแสดง และกำหนดรูปแบบของดนตรีโดยผู้สร้างสรรค์เลือกใช้แนวดนตรีไทยร่วมสมัย เพื่อสอดคล้องกับรูปแบบของการแสดง สิ่งสำคัญในสร้างสรรค์ดนตรีสำหรับการแสดงชุดนี้ คือ ผู้สร้างสรรค์จะต้องอธิบาย บทรการแสดง โดยสื่อสารกับผู้ประพันธ์ดนตรีรวมทั้งอารมณ์ในการแสดง และกำหนดระยะเวลาในแต่ละช่วงการแสดง เพื่อให้ผู้ประพันธ์ดนตรีจะได้ประพันธ์ดนตรีออกมาตรงตามความต้องการของผู้สร้างสรรค์การแสดง และสอดคล้องกลมกลืนไปกับการแสดงในการสร้างสรรค์ดนตรีครั้งนี้มีการปรับแก้ประมาณ 3 ครั้ง โดยมีการส่งให้ ผู้จัดละคร ผู้กำกับการแสดง และผู้เขียนบท เป็นผู้ร่วมพิจารณาถึงความสอดคล้องกับทิศทางของการแสดงในเรื่องเพลิงนาคาด้วย

5. การคัดเลือกนักแสดง

การคัดเลือกนักแสดง ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดง ชาย ทั้งหมด 8 คน ที่มีทักษะพื้นฐานทางด้านนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย นักแสดงต้องสามารถสื่อสารได้ในทุกมิติของตัวละคร ผู้สร้างสรรค์คัดเลือกนักแสดงจากประสบการณ์ของตัวผู้สร้างสรรค์ที่เคยร่วมงานการแสดงกับนักแสดง เพราะผู้สร้างสรรค์ทราบถึงความสามารถของนักแสดงทุกคนว่าอยู่ในระดับที่ดี ถึง ดีมาก การเลือกนักแสดงที่มีทักษะดีจะทำให้ผู้สร้างสรรค์ประหยัดเวลาในการฝึกซ้อม และยังสามารถต่อท่าทางได้รวดเร็ว และสามารถสื่อสาร ถ่ายทอดแนวคิด เนื้อหาเรื่องราวบทรการแสดงได้อย่างถูกต้อง ในการแสดงชุดนี้ ยังมีตัวละคร อีก 1 ตัวที่เป็นนักแสดงหญิง นั่นคือ นางเอก ของเรื่องเพลิงนาคา เป็น ตัวแทนของนางอัปสรผู้นำน้ำอมฤต (เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ) ออกมาในตอนต้นและตอนจบของการแสดง ซึ่งนักแสดงหญิงนี้ ทางผู้สร้างสรรค์ไม่ได้ทำการคัดเลือก เพราะเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาแล้ว

6. การกำหนดอุปกรณ์ประกอบการแสดงและการจัดสรรเครื่องแต่งกาย

การแสดงชุดนี้ผู้สร้างสรรค์ได้คัดเลือกอุปกรณ์ประกอบการแสดงเป็นผ้าโปร่งสีขาว เพื่อสื่อสารถึงทะเลน้ำนม ตามจินตนาการท้องทะเลน้ำนมของผู้สร้างสรรค์ การจัดสรรเครื่องแต่งกาย ผู้สร้างสรรค์เน้นเครื่องแต่งกายที่มีความเป็นไทยร่วมสมัยและผสมผสานกลมกลืนให้เครื่องแต่งกายสามารถสื่อสารได้ในทุกมิติของตัวละคร เพราะเนื่องจากนักแสดงชาย 1 คน ต้องแสดงเป็น สถานที่ ฉาก (หม่อมวล) พญานาค เทพเทวดา และ อสูร ผู้สร้างสรรค์จึงออกแบบเครื่องแต่งกายด้านหน้าผู้แสดงถึงตัวละครเทพเทวดารูปงาม และ ออกแบบให้ด้านหลังมีหน้ากากยักษ์อสูร เพื่อแสดงบทบาทของอสูร เมื่อนักแสดงหันหลังให้ผู้ชม

ภาพที่ 2 เครื่องแต่งกายด้านหน้า | ภาพที่ 3 เครื่องแต่งกายด้านหลัง

7. การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางและฝึกซ้อม

การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางในการแสดงชุดนี้ พิจารณาออกแบบลีลาท่าทางที่สามารถเล่าเรื่องราวได้ ตามบทการแสดงที่ผู้สร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 3 ช่วงหลักๆ โดยพัฒนาลีลาท่าทางมาทำทางนาฏยศิลป์ไทย “ตัวพระ” เป็นหลัก เพราะ เนื่องจากตัวนักแสดงชายทั้ง 8 คน ต้องถ่ายทอดลีลาท่าเป็นตัวแทน เทวดา อสูรและ พญานาคเป็นชายทั้งหมด และนักแสดงชายทั้ง 8 คน จะต้องแสดงในส่วนของภาพบรรยากาศ สถานที่ เช่น ทะเลน้ำมัน เขาพระสุเมรุ ผู้สร้างสรรค์ขออธิบายตามภาพจากการซ้อมการแสดง โดยแบ่งช่วงตามบทการแสดงที่กำหนดไว้ดังนี้

ช่วงที่ 1 ชีรสาคร เกษียรสมุทรนำเสนอการแสดงช่วงแรกเป็นการเปิดตัวนักแสดงทั้งหมด ว่าเรื่องราวเกิดขึ้นที่ทะเลน้ำมัน ผู้ออกแบบสร้างสรรค์ออกแบบลีลาท่าทางโดยใช้ท่าทางด้านนาฏยศิลป์ไทยมาเป็นพื้นฐานในการนำเสนอเรื่องราว นำเสนอภาพของทะเลน้ำมัน โดยอธิบายเป็นตารางดังนี้

การสร้างสรรค์ลีลาท่าทาง ช่วงที่ 1 ชีรสาคร เกษียรสมุทร

คำอธิบาย

นักแสดงชาย จับผ้าโปร่งสีขาวยาว 2 ผืน บังคับทิศทางผืนละ 2 คน จับผ้าที่ปลายทั้งสองและยกขึ้นลงเพื่อให้ผ้าก๊อมนตรงกลางเกิดเป็นคลื่นโปร่งของผ้า ทำอย่างนี้ ทั้งสองผืน ใช้นักแสดงในการจับบังคับผ้าทั้งหมด 4 คน เป็นคลื่นสลับขึ้นลง ละให้นักแสดงชายที่เหลือ แสดงลีลาท่าทาง เป็นพญานาค แหวกว่าย อยู่ระหว่างผ้าทั้งสองผืน เปรียบเสมือนพญานาคแหวกว่ายอยู่ในทะเล น้ำมัน

หลังจากนั้น เปิดตัวของนางเอก(นางอัปสร) เดินออกมาด้วยท่าที่สง่างาม และนักแสดงชายยกนางเอก(นางอัปสร)เพื่อสร้างความโดดเด่นให้กับนางเอกของงานนี้ ส่วนของลีลาทำนางเอก เพิ่มเติมเรื่องความสง่างามในการย่างก้าวและความมั่นใจ ให้รู้สึกแตกต่างและโดดเด่น เพราะเนื่องจากงานละครโทรทัศน์จำเป็นจะต้องให้นางเอกเป็นจุดที่เด่นที่สุดในการแสดงครั้งนี้

ช่วงที่ 1 จบด้วยการให้นักแสดงชายทั้งหมดต่อตัวประกอบสร้างเป็นรูปร่างที่สื่อสารถึงเขาพระสุเมรุใจกลาง เกษียรสมุทร

ช่วงที่ 2 กวนเกษียรสมุทรเป็นช่วงของการเปิดตัวตัวละครที่เกิดขึ้นในพิธีกรรมกวนเกษียรสมุทรครั้งนี้ อันได้แก่ พญานาค เหล่าเทพเทวดา และ เหล่าอสูร(ยักษ์) ทำการเจรจาเพื่อทำการ กวนเกษียรสมุทร เพื่อได้มาซึ่งน้ำอมฤต โดยอธิบายเป็นตารางดังนี้

การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางช่วงที่ 2 กวนเกษียรสมุทร

คำอธิบาย

ผู้สร้างสรรค์ออกแบบลีลาท่าทางที่แสดงถึง ศีรษะของพญานาค ให้นักแสดงชายทั้งหมดต่อตัวเป็นแถวตอน และรวบมือขึ้นและแหวกของด้านข้างในระดับที่ต่างกัน หลังจากนั้น นักแสดงต่อตัวกันเป็นลายเส้นโค้งไล่ระดับ เพื่อแสดงถึง ลำตัวพญานาค ที่เหล่าเทวดา และอสูรให้มาช่วยกันกวนเกษียรสมุทร

ผู้สร้างสรรค์เลือกนักแสดง 1 คนเป็นตัวแทน อสูร และ อีก 1 คนเป็นตัวแทนเทพเทวดามาเจรจาในการช่วยกันกวนเกษียรสมุทรเพื่อทำน้ำอมฤตขึ้น ผู้สร้างสรรค์ใช้วิธีการตีบทตามความหมายที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการให้นักแสดงได้สื่อ

ความหมาย ด้านหลัง ให้นักแสดง อีก 6 คน ต่อตัวเป็นลักษณะที่สื่อถึง พญานาค หลังจากการเจรจาจบลง ฝ่ายอสูร ได้เข้าจับทางด้านหัวของพญานาค และ ฝ่ายเทพเทวดาได้เข้าจับทางหางพญานาค ตามตำนาน

ผู้สร้างสรรค์สร้างลีลาท่าทางโดยทอดภาพของลำตัวพญานาคออกโดยใช้ลำแขน แสดงถึงลำตัวของพญานาคในการชักนำ การกวณเกียรสมุทรให้สองคนตรงกลาง ต่อตัวเป็นแกนกลางเขาพระสุเมรุและพระนารายณ์ และทั้งสองด้านแบ่งเป็น ฝ่ายละ 3 คน นักแสดงที่หันหน้าแสดงบทบาทของฝ่ายเทพและนักแสดงที่หันหลังแสดงบทบาทของฝ่ายอสูร และเคลื่อนที่เป็นวงกลมตามเข็มนาฬิกา

ช่วงที่ 3 นิรมิตพิพย์อมฤตช่วงสุดท้ายหลังจากที่เหล่าเทพ อสูร และ พญานาค กวณเกียรสมุทร มีสิ่งวิเศษอันเป็นที่ต้องการ คือ นางอัปสร(นางเอกของเรื่องเพลิงนาคา) และน้ำอมฤต นั่นก็คือเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพนาคา (NAKA)โดยอธิบายเป็นตารางดังนี้

การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางช่วงที่ 3 นิรมิตพิพย์อมฤต

คำอธิบาย

ช่วงที่ 3 ผู้สร้างสรรค์กำหนดให้เป็นช่วงเปิดตัวนางอัปสร (นางเอก)อีกครั้ง โดยเดินออกมาด้วยท่าทางที่สง่างาม และเพิ่มความโดดเด่นให้กับนางอัปสร (นางเอก) ด้วยการให้นักแสดงชายทั้ง 8 คน อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเพื่อเพิ่มความสนใจไปยังนางอัปสร (นางเอก) พร้อมกับให้นางอัปสร (นางเอก) ถือผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ (NAKA) ที่สื่อถึงการได้มาแล้วซึ่งน้ำอมฤต

จากนั้นให้นักแสดงชายทั้งหมดรวมกลุ่ม ล้อมนางอัปสร(นางเอก) นักแสดงชาย 2 คน ยกนางอัปสร(นางเอก) ขึ้นนั่งบนไหล่ พร้อมทั้งประคองหลัง เพื่อความปลอดภัย พร้อมทั้งกลุ่ม จัดระดับเพื่อความสวยงาม และความโดดเด่น พร้อมทั้งเคลื่อนที่ จาก มุมซ้ายไปยังตรงกลางของเวที

สุดท้ายผู้สร้างสรรค์ออกแบบให้จบการแสดงเป็นกลุ่มตรงกลางเวที และนักแสดงชาย 2 คนยกนางอัปสร(นางเอก)พร้อมชุดผลิตภัณฑ์เครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ (NAKA) ซึ่งเปรียบเสมือนน้ำอมฤต ส่วนของนักแสดงชาย 6 คน ผู้สร้างสรรค์ออกแบบท่าทางให้มีทั้งท่าทางของเทพเทวดา อสูร และ พญานาค โดยให้นักแสดง 1 คน ต่อ 1 ท่า ตัวละคร เพื่อสื่อสารถึงการร่วมมือในการกวนเกษียรสมุทรจนได้น้ำอมฤตอย่างสมบูรณ์

ในการฝึกซ้อมการแสดงชุดนี้ ผู้สร้างสรรค์และนักแสดงชายทั้งหมด 8 คน ฝึกซ้อม 1 ครั้ง ก่อนการถ่ายทำจริง โดยใช้เวลาในการฝึกซ้อมเป็นเวลา 3 ชั่วโมง ส่วนนักแสดงที่แสดงเป็นนางอัปสร คือนางเอกของเรื่องเพลิงาคา ได้ซ้อม ณ วันถ่ายทำจริง ก่อนบันทึกเทปโทรทัศน์ในวันเดียวกัน

8 การบันทึกเทปโทรทัศน์

การบันทึกเทปถ่ายทำการแสดงฉากนี้ในเรื่องเพลิงาคาใช้ระยะเวลาทั้งหมด 2 วัน วันแรก เป็นการถ่ายทำผ่านหลังของนักแสดงที่กำลังทำการแสดงบนเวที เพื่อจับสีหน้าการกระทำของนักแสดงท่านอื่นๆ ในละครที่มีเหตุการณ์ในขณะการแสดงชุด “กวนเกษียรสมุทร” ทำการแสดงอยู่ ซึ่งในวันแรก นักแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย ยังไม่ต้องแต่งหน้า เพราะ กล้องไม่ได้จับหน้านักแสดงบนเวที เพียงแต่ถ่ายผ่านลงไปจากบนเวที ระยะเวลาในการถ่ายทำวันแรก ใช้เวลาในการถ่ายประมาณ 8 ชั่วโมง โดยทำการแสดงในวันแรกประมาณ 5 – 7 ครั้ง

วันที่สอง เป็นการถ่ายทำเพื่อบันทึกภาพการแสดงบนเวทีจริง นักแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย ชายทั้งหมด 8 คน ต้องแต่งหน้าจริงสำหรับการแสดง เวที ระยะเวลาในการถ่ายทำวันที่สอง ใช้เวลาในการถ่ายทำประมาณ 8 ชั่วโมง โดยทำการแสดงประมาณ 5 – 7 ครั้ง เช่นกัน

9 การออกอากาศผลงาน

การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัย ชุด กวนเกษียรสมุทร ออกอากาศทางโทรทัศน์ช่อง 33 HD ในตอนที่ 3 จากทั้งหมด 14 ตอน ซึ่งผลงานที่ออกอากาศมีการตัดต่อให้เหมาะสมกับเวลาในการออกอากาศ จึงทำให้การแสดงถูกตัดต่อออกไปบ้าง จากการสร้างสรรค์การแสดง 5 นาที ตัดออกอากาศเป็นเวลาประมาณ 3 นาที

ตารางภาพ จากการออกอากาศ การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด กวนเกษียรสมุทร ในเรื่อง เพลิงนาคา ที่มา : (BECI Corporation company Limited, 2562 : ออนไลน์)

ข้อสรุปในการสร้างสรรค์การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร”

การสร้างสรรค์การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” มีขั้นตอนในการสร้างสรรค์ดังนี้

1.การกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตเนื้อหาบทการแสดง 2.การกำหนดรูปแบบของการแสดง 3.การนำเสนอกรอบแนวคิด

และรูปแบบการแสดง 4.การเลือกสรรดนตรี 5.การคัดเลือกนักแสดง 6.การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดงและการจัดสรรเครื่องแต่งกาย 7.การสร้างสรรค์ลีลาท่าทางและฝึกซ้อม 8. การบันทึกเทปโทรทัศน์ 9. การออกอากาศผลงาน

2. การสร้างสรรค์การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” เป็นงานสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ผ่านสื่อโทรทัศน์ การแสดงจะมีการถูกตัดต่อ ซึ่งเป็นเรื่องของความเหมาะสมของมุมภาพ และระยะเวลาในการออกอากาศ ซึ่งที่เป็นหน้าที่ของผู้กำกับการแสดงในการเลือกนำเสนอและถ่ายทอด จึงถือเป็นเรื่องทีนอกเหนือการควบคุมของนักออกแบบสร้างสรรค์ลีลาท่าทางในการสร้างสรรค์ครั้งนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการสร้างสรรค์ลีลาท่าทางในการแสดง

1. การสร้างสรรค์การแสดงนาฏยศิลป์ร่วมสมัยชุด “กวนเกษียรสมุทร” เป็นงานสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ผ่านสื่อโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อที่มีการบันทึกเทป จึงทำให้มีกระบวนการในการจัดการแสดงที่ต้องอาศัยความอดทนของนักแสดง เพราะเนื่องจากต้องทำการแสดงซ้ำหลายครั้ง เพื่อให้ได้ภาพในหลายมุมกล้อง และมีการถ่ายทำที่ใช้เวลามากกว่าการแสดงแบบสดที่จัดแสดงเพียงครั้งเดียว

2. ผู้ออกแบบสร้างสรรค์ลีลาท่าทางจำเป็นต้องมีทักษะในการสื่อสารตั้งแต่การนำเสนอแนวคิดรูปแบบการแสดง สื่อสารความต้องการของผู้ออกแบบในเรื่องการคัดสรรดนตรี สื่อสารในเรื่องของลีลาท่าทางในวันบันทึกเทปถ่ายทำนักออกแบบสร้างสรรค์ยังต้องสื่อสารระหว่างทีมงานถ่ายทำละครและทีมงานนักแสดงนาฏศิลป์ เพราะทั้งหมดคือ หน้าที่ของนักออกแบบสร้างสรรค์ที่จะต้องควบคุมและดูแลตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้งานออกมามีเอกภาพ ตามบทละครโทรทัศน์ที่กำหนดไว้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

ถิรนนท์ อนุวัชรวิวงศ์, จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์, สุกัญญา สมไพบูลย์, ปรีดา อัครจันทโชติ. (2546). *สุนทรียนิเทศศาสตร์ การศึกษาสื่อสารการแสดงและสื่อจินตคติ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นราพงษ์ จรัสศรี. (2548). *ประวัตินาฏศิลป์ตะวันตก*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ระบบออนไลน์

BEI Corporation company Limited. (25 มิถุนายน2562). *เพลงนาคา EP. 3/4*. เข้าถึงได้จาก <https://mello.me/video/77125>

Ch3thailand. (25 มิถุนายน2562). *เปิดตำนานการ “กวนเกษียรสมุทร”*. เข้าถึงได้จาก <https://www.ch3thailand.com/news/scoop/14034>

Drama. (26 มิถุนายน2562). *เรื่องย่อละครเพลงนาคา*. เข้าถึงได้จาก <https://drama.kapook.com/view208953.html>

MGR Online. (26 มิถุนายน2562). *ตำนานเรื่อง กวนเกษียรสมุทร*. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9480000048724>
